

lings tussen dood en lewe, teenwoordigheid en afwesigheid. Die bewussyn en die lewe self is tasbaar maar tegelykertyd efemeer. Geluk is iets wat ons nastreef, maar ook verniy.

Ja! het in Nederland by 'n ander uitgewer verskyn as die Suid-Afrikaanse weergawe. 'n Mens wonder of die Afrikaanse tekste ook in die Nederlandse weergawe verskyn. Jammer genoeg doen hierdie tekste die meeste afbreuk aan die geheel van *Ja!*. Die konsep agter "Monoloog in twee kleure" is knap, maar die gedig self is ietwat lomp en onafgerond. Die teks op die agterblad is geslaagd, maar die besliste laagtepunt van die boek is "Jou stem" (17).

In *Gebroke sinne* en *Ja!* druk Bos op unieke manier sy stempel af. In albei publikasies, mooi genoeg om koffietafelboeke te wees, streef hy duidelik 'n vervaging van grense na: tussen poësie en musieklied (wat ook blyk uit die gebruik van Boeijen, 'n populêre sanger, se teks), tussen woord en beeld, skilderkuns en grafiese kuns, hoë kultuur en populêre kultuur. In die teks "Verzamelnamen" (66) laat hy hom uit oor die term "literatuur": "Het is te lelijk / om een lading te dekken / En te koud / om te ontroeren". Bos stel homself nie as digter met 'n hoofletter op nie en sy boeke weier om netjies in enige bestaande kategorie in te pas.

Al hierdie dinge is positief. En tog is hulle terselfdertyd die einste swakpunte van *Ja!*. Met tekste wat byna-byna goeie gedigte is (maar nie heeltemal nie) en illustrasies wat interessant, maar nie veelvlakig en boeiend is nie, weet die leser nie so mooi hoe hy met hierdie publikasie moet omgaan nie. Die tekste staan ietwat lossies tussen die illustrasies en die twee kommunikeer nie so deeglik saam as wat Bos en De Bruijn beloof nie. Daar is net nie genoeg werklik indrukwekkende tekste in die boek om jou te oortuig van Bos se vermoë om met taal te toor nie. Verder ondermyn hy aktief sy projek deur die niksseggende aforismes waarmee die boek ingelei en afgesluit word. Bos verdien die sukses wat

hy in sy musiekloopbaan behaal het, maar sy eksperimentering met die gedrukte woord dwing nie dieselfde bewondering af nie.

Jacomien van Niekerk

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Eros ontbind.

Johannes van Jerusalem. Pretoria: Protea Boekhuis. 2006. 102 pp. ISBN: 1-86919-131-5.

Johannes van Jerusalem is 'n enigmatiese figuur oor wie daar nie uitermate baie uit te vind is nie. Gevolglik beland sy debuutbundel, *Eros ontbind*, as't ware direk vanuit die digterlike kosmos in jou hande, byna as 'n vingerwy-sing na die leser om die tekste vir hulleself te laat praat. Wat hulle dan ook op meesleurende wyse doen. Bang dat eerste indrukke misleidend kan wees, lees jy die bundel weer. En bly steeds beïndruk.

In die meerderheid van die gedigte is Eros, die god van liefde, springlewendig. Die herkoms van die titel is egter te vind in die inleidende gedig, waar die begrafnis van Eros beskryf word. In hierdie teks word die nou verbintenis tussen dood en lewe, tussen ontbinding en vrugbaarheid – "hy is die verleidelike / verrotting" – as die hooftemas van die bundel ingelui.

Daar kan heelwat oor die formaat van die bundel gesê word. Die slanke, tjekboekagtige formaat is ongewoon, maar uitermate geslaagd. Nie net komplementeer die uitleg die kort versreëls wat saamkom in lang, vloeiende gedigte nie, maar dit skep ook die indruk van 'n onkonvensionele bundel. Hierdie indruk word verder versterk deur die nommering van die gedigte. Hoewel daar vyf afdelings in die bundel is, loop die nommering dwarsdeur. Sommige gedigte is getiteld, maar hoofsaaklik word daar by die nommers vol-

staan. Klein subafdelings word subtiel geskep deur subnommering; losstaande gedigte vorm deel van één, groter gedig. Of nie, na gelang van die leser se voorkeur. Die bundel vra om 'n aktiewe en kreatiewe leser.

Enersyds suggereer die nommering 'n bundel wat reglynig van nommer 1 tot nommer 41 deurgelees moet word. Die gedigte skakel die een by die volgende in soos die krale van 'n abakus en het 'n gesamentlike formule. Aan die ander kant herinner die nommers aan die versindeling van die Bybel of die Koran, dit wil sê 'n struktuur waarby 'n gedig uit sy onmiddellike konteks losgemaak kan word om afsonderlik waardeur te word, sonder dat dit afbreuk doen aan die gedig of aan die geheel. Elke verskillende leesmetode sal verskillende resultate oplewer, maar juis hierin lê die plesier van 'n leeservaring wat oor dae, weke, maande en jare uitgestrek kan word. Hierdie bundel wil soos 'n gebedeboek langs jou bed lê om steeds wéér oopgemaak te word.

Etlke eienskappe van die bundel versterk die assosiasie met religieuse tekste: twee "psalms" (nommers 26 en 27), 'n "klaaglied" (nommer 28) en die selfgeskepte motto voorin die bundel ("Bowenal prys ek Allah [...]"). Die skuilnaam van die digter is ook veelseggend. Verder sit die bundel uiteraard vol verwysings na die mitologie, weliswaar 'n herskryfde mitologie. Die wye verwysingsveld van die bundel verskaf 'n rykheid en 'n gelaagdheid daaraan wat wel uitdagings aan die leser stel, maar sonder dat kennis van die intertekste 'n voorvereiste is om die gedigte te waardeur. Die gelaagdheid van die bundel lê juis hierin, dat dit steun op 'n web van ouer tekste maar ook op 'n web van assosiasies en ervarings wat elke leser self saambring. Die ganse bundel is assosiatief en intiem.

Talle gedigte is onbeskaamd eroties en hierdie bundel sal dus nie in elke leser se kraal val nie. En tog gaan dit in *Eros ontbind* allermens alleenlik om seksuele erotiek. Die erotiek word verken en ontleed as 'n uiting van

die lewe, van die dans wat ons almal dans. Sodra die lewe van naderby beskou word, kom die dood vanselfsprekend digby. Omgekeerd, in meditasies oor die dood word die lewe opeens tasbaar, vars, eg. Die bundel wentel om die volle siklus van geboorte, siekte en dood, byvoorbeeld in die slotgedig: "op 'n dag beur ek / uit 'n vrou / se buik [...] net om dan / te beswyk" (98). Verder is die ars poëtikale inslag van die bundel uniek en verfrissend: die *poësie* is suiwer erotiek. Wat 'n mens Van Jerusalem se "erotiese styl" sou kon noem val in gedig nommer 17 perfek saam met digkuns oor die digkuns: "daar's 'n gedig / wat ek het wat ek het / sy's lekker mollig / sommer vet sommer vet [...] kom sy in vloed / dan vat sy ons goed [...]" (56).

Die ruimte ontbreek om al die fragmente wat die leser verlei hier aan te haal. Sommige van die treffendste reëls is onopsigtelik in langer gedigte verskuil, en dit is daarom juis belonend om hulle op te spoor. Sommige gedigte het iets van Breytenbach weg, byvoorbeeld die motto van Deel V: "Ek het my spore probeer doodvee / sodat dit lyk / of ek gevlieg het. / Kyk hoe sit my merke aan die lug!" (85) Tog spreek die bundel as geheel van oorspronklikheid eerder as nabootsing van ander digters.

Slegs twee dinge is hinderlik. Die eerste is die twee gedigte en die motto van Deel III wat in Engels is. Die taalkeuse hier is nie gemotiveer nie; hoewel die gedigte leesbaar en knap geskryf is, ontbreek dieselfde unieke segswyse van die res van die bundel. Tog vervul al drie tekste 'n belangrike tematiese funksie op die plekke waar hulle verskyn en kan hulle dus nie sommer oor die hoof gesien word nie. Die ander probleem is die prys van die bundel. R160 is dalk net te duur vir hierdie bundeltjie. Dit is verstaanbaar, aangesien dit so pragtig in hardeband uitgegee is, maar nog steeds 'n jammerte.

Jacomien van Niekerk

Universiteit van Pretoria, Pretoria